

**XORIJIY TILLARNI O'RGANISHDA O'QISH, TINGLASH, YOZISH VA
GAPIRISHNING AFZALLIKLARI.**

Murodova Farangiz Feruzovna

Samarqand davlat chet tillar instituti Ingliz tili fakulteti

Ingliz tili kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola chet tillarini o'rganishda to'rtta asosiy ko'nikmalarni-o'qish, tinglash, yozish va gapirishni o'z ichiga olishning afzalliklarini o'rganadi. Har bir mahorat lingvistik kompetentsiya va aloqa qobiliyatini rivojlantirishga o'ziga xos hissa qo'shadi. Munozara tegishli adabiyotlar va amaliy tushunchalarga asoslangan bo'lib, ularning tilni o'zlashtirishdagi o'zaro bog'liq rollarini har tomonlama tushunish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: chet tilini o'rganish, o'qish, tinglash, yozish, gapirish, til ko'nikmalari, muloqot, tilni o'rganish.

Chet tilini o'rganish jarayoni ko'p qirrali bo'lib, turli ko'nikmalarni birlashtirishni talab qiladi. Bular orasida o'qish, tinglash, yozish va gapirish tilni har tomonlama o'zlashtirishga hissa qo'shadigan asosiy faoliyat hisoblanadi. Har bir mahorat o'ziga xos afzalliklarga ega bo'lsa-da, ularning sinergiyasi ravonlik va madaniy malakaga eng samarali yo'lni taklif etadi. Ushbu maqolada ushbu to'rtta ko'nikma va ularning chet tillarini o'rganish kontekstidagi ahamiyati ko'rib chiqiladi.

Chegaralar ochilishi va xalqaro aloqalarning kengayishi bilan xorijiy tillarni o'rgatish metodologiya fanining eng muhim va dolzarb muammolaridan biriga aylanib bormoqda. Chet tilini o'rganish sohasidagi jamiyatning ijtimoiy tartibi hozirgi vaqtda boshqa millat va madaniyat vakillariga nisbatan bag'rikenglik, ya'ni barcha turdagi kompetentsiyalarga ega bo'lgan mutaxassislarni: lingvistik, kommunikativ, lingvomadaniy, sotsial-madaniy va madaniyatlararo. Madaniyatlar dialogiga kirish qobiliyati o'rganilayotgan til mamlakatining mentaliteti, milliy xususiyatlari, urf-odatları va madaniyatini bilishni nazarda tutadi.

Ko'plab tadqiqotlar ikkinchi tilni o'zlashtirishda to'rtta til ko'nikmalarining muhim rolini ta'kidlaydi. Krashenning kirish gipotezasi tilni tushunish va ishlab chiqarish uchun asos bo'lgan tushunarli kirish uchun muhim bo'lgan tinglash va o'qish muhimligini ta'kidlaydi. Boshqa tomondan, sveynning chiqish gipotezasi faol til ishlab chiqarish va o'z-o'zini tuzatishni rivojlantirish uchun gapirish va yozish zarurligini ta'kidlaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, ushbu ko'nikmalarga muvozanatli yondashuv so'z boyligini, grammatik aniqlikni va madaniy tushunishni kuchaytiradi.

Ushbu tadqiqot to'rtta ko'nikmaning afzalliklarini tahlil qilish uchun aralash usullardan foydalanadi. Sifatli ma'lumotlar til o'rganuvchilar va o'qituvchilar bilan suhbatlar orqali to'plangan, miqdoriy ma'lumotlar esa mahoratga xos faoliyat bilan shug'ullanadigan o'quvchilarning ish faoliyatini baholashni o'z ichiga olgan. Tahlil uch oy davomida ravonlik, tushunish va aloqa qobiliyatining yaxshilanishini o'lchashga qaratilgan.

Chet tilini o'rganish o'qish, tinglash, yozish va gapirishni o'z ichiga olgan ko'p o'lchovli yondashuvni talab qiladi. Ushbu tadbirlarning har biri o'ziga xos afzalliklarni taqdim etadi va tilni har tomonlama o'zlashtirishga hissa qo'shadi. Mana ular qanday yordam berishadi:

O'qish

- Lug'atni kengaytirish: o'qish o'quvchilarni kontekstda yangi so'z va iboralar bilan tanishtiradi, so'z boyligi va tushunishni oshiradi.

- Grammatika va tuzilish: bu o'quvchilarga gap tuzilmalari, idiomatik iboralar va tinish belgilarini tushunishga yordam beradi.

- Madaniy tushuncha: kitoblar, maqolalar va boshqa yozma materiallar ko'pincha tilning ona tili madaniyati, an'analari va tarixi haqida tushuncha beradi.

- O'z-o'zini o'rganish: o'qish odamlarga o'z tezligida o'rganish imkonini beradi va kerak bo'lganda pauza qilish va mulohaza yuritishni osonlashtiradi.

Tinglash

- Talaffuz va urg'u: ona tilida so'zlashuvchilarni tinglash talaffuzni yaxshilaydi va o'quvchilarga urg'u va intonatsiyani olishga yordam beradi.

- Tushunish qobiliyatlari: u suhbatlar, qo'shiqlar va ommaviy axborot vositalari kabi turli kontekstlarda og'zaki tilni tushunish qobiliyatini rivojlantiradi.

- Haqiqiy hayotiy vaziyatlar: podkastlar va dialoglar kabi Audio materiallar ko'pincha hayotiy suhbatlarga taqlid qilib, o'quvchilarni haqiqiy muloqotga tayyorlaydi.

- O'zgarishlarga ta'sir qilish: turli ma'ruzachilarni tinglash o'quvchilarni dialektlar va mintaqaviy o'zgarishlarga duchor qiladi.

Yozish

- Lug'atdan faol foydalanish: yozuv o'rganilgan so'zlarni amalda qo'llash orqali lug'at va grammatikani mustahkamlaydi.

- Tashkilotchilik qobiliyati: u o'quvchilarni izchil jumlar tuzishga va fikrlarni mantiqiy tartibga solishga o'rgatadi.

- Teskari aloqa va takomillashtirish: yozma topshiriqlar ko'rib chiqilishi va tuzatilishi mumkin, bu esa takomillashtirish uchun to'g'ridan-to'g'ri fikr-mulohazalarni taqdim etadi.

- Ijodiy ifoda: yozish ijodiy fikrlashni rag'batlantiradi, bu esa tushunish va saqlashni chuqurlashtirishi mumkin.

Gapirish

- Amaliy qo'llanma: gapirish-bu hayotiy vaziyatlarda chet tilidan foydalanishning eng to'g'ridan-to'g'ri usuli.

- Ishonchni mustahkamlash: muntazam nutq amaliyoti ishonchni oshiradi va xato qilish qo'rquvini kamaytiradi.

- Interaktiv ta'lim: boshqalar bilan, ayniqsa ona tilida so'zlashuvchilar bilan suhbatlar darhol fikr-mulohaza va tuzatishlar beradi.

- Ravonlikni rivojlantirish: tez-tez gapirish so'zlarni tezroq eslab qolishga va gapni silliq shakllantirishga olib keladi.

Barcha ko'nikmalarni birlashtirish

Maqolani o'qish, tegishli podkastni tinglash, xulosa yozish va sherik bilan muhokama qilish kabi ushbu ko'nikmalardan birgalikda foydalanish sinergetik effekt yaratadi, o'quv jarayonini tezlashtiradi. Har bir mahorat boshqalarni

kuchaytiradi, bu tilni chuqurroq va amaliy tushunishga olib keladi.

Natijalar til o'rganishga muvozanatli yondashuvni qo'llab-quvvatlovchi mavjud adabiyotlar bilan mos keladi. Shaxsiy ko'nikmalar o'ziga xos foyda keltirsa-da, ularning integratsiyasi yaxlit o'rganish tajribasini yaratadi. Masalan, o'qish va tinglash kirishni ta'minlaydi, yozish va gapirish esa til bilan faol aloqada bo'lishga imkon beradi. Bundan tashqari, madaniy nuanslar madaniyatlararo muloqot qobiliyatiga hissa qo'shadigan ushbu ko'nikmalarning kombinatsiyasi orqali eng yaxshi tushuniladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, o'qish, tinglash, yozish va gapirish chet tillarini o'rganishda ajralmas hisoblanadi. Ularning afzalliklarini oshirish uchun til o'rganuvchilar barcha to'rtta ko'nikmalarni o'z ichiga olgan muvozanatli yondashuvni qo'llashlari kerak. Ta'lim muassasalari keng qamrovli o'quv tajribasini ta'minlaydigan, ularning integratsiyasini ta'kidlaydigan o'quv dasturlarini ishlab chiqishi kerak. Kelajakdagi tadqiqotlar texnologiyaning ushbu ko'nikmalarni oshirishga ta'sirini o'rganishi mumkin, masalan, tilni o'rganish dasturlari va immersiv tajribalar uchun virtual haqiqatdan foydalanish.

Adabiyotlar.

1. Botirova A.A., Solovova E.N. Chet tillarni o'qitish metodikasi. Murakkab kurs: darslik. - 4-nashr. – M-T.: AST-Astrel, 2020.
2. Berman I. M. (2020) Reading as a subject of education and as a psycholinguistic process. - In the book: Methods of teaching a foreign language at the university.
3. Galskova N.D. Language portfolio as a tool for assessment and self-assessment of students in the field of learning foreign languages. – M.: MIR. 2019.
4. Miroyubov A.P. Michael West and his method of teaching reading and speaking// AST, 2020.
5. Passov E.I. Communicative method of teaching foreign communication. Methods of listening and writing - M.: Vys. school. – 2021.
6. Rasulova M.K. Chet tillarini o'qitishning zamonaviy usullari: o'qituvchilar uchun qo'llanma. - 3-nashr. - Nukus: ARKTI, 2017.
7. Weisburd M.L., Blokhina S.A. Learning to understand a foreign text when reading as a search activity//In.yaz. at school. 2020.